

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

<https://muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/formacje-ochrony-granic/biografie/1918-1939/kadra/l-m/jozef-michalek/24346.Jozef-Michalek.html>
2024-05-19, 05:51

przod. **Józef Michalek** urodził się 5 lipca 1891 r. w Pęcovie k. Krzyża Wlkp. Syn Józefa i Katarzyny Rychlik. Katolicką Szkołę Ludową ukończył w Pęcovie i już w 15-tym roku życia udał się w poszukiwaniu pracy do Niemiec. Pracował tam na różnych stanowiskach do 22 roku życia. W dniu 15 października 1913 r. został powołany do odbycia służby wojskowej w wojsku niemieckim. Służył m.in. w Stralsundzie. Po wybuchu I wojny światowej walczył na froncie zachodnim, gdzie został porażony gazem bojowym. W 1915 r. służył w 8 kompanii II batalionu 140 Regimentu Piechoty, na froncie wschodnim. Tu wykazał wyjątkowe męstwo w walce z piechotą rosyjską uniemożliwiając oskrzydlenie swego oddziału, za co został odznaczony Krzyżem Żelaznym II kl. nadanym mu 12 września 1915 r. Na froncie przebywał łącznie 42 miesiące. Awansował do stopnia kaprała.

Po zakończeniu działań wojennych 18 listopada 1918 r. wrócił do Pęcowa. Na wiadomość o trwających przygotowaniach do wybuchu powstania zajął się przygotowywaniem miejscowej młodzieży do działań powstańczych. W Pęcovie zbierał wieczorami oddział 38 ochotników i uczył ich polskich komend wojskowych oraz zasad sztuki wojennej. Do nauki o broni dysponował tylko 2 karabinami. W pierwszych dniach stycznia 1919 r. wraz z kolegą w mundurach niemieckich przyjechał do Piły, pod pozorem załatwienia spraw związanych z wypłatą żołdu. Właściwym celem wyjazdu było ustalenie wielkości stacjonującego w Pile garnizonu. Przy wejściu na dworzec kolejowy rozmawiali po polsku, co wzbudziło podejrzenie niemieckich cywilów. Dzięki doskonałej znajomości j. niemieckiego, uniknęli zatrzymania i transportem wojskowym dotarli do Krzyża. Tu na stacji zostali ostrzeżeni przez Polaka w kolejarским mundurze, że już są poszukiwani i muszą uciekać. Mimo pościgu i strzelaniny, szczęśliwie dotarli do Pęcowa. W dniu 7 stycznia 1919 r. Józef Michalek zorganizował wypad na stację kolejową w Drawskim Młynie, a przy okazji na oddział Grenzschtzu, który przybył koleją z Krzyża. Następnego dnia zorganizował podobny wypad na stację kolejową w Miałach. W dniu 9 stycznia 1919 r. oddział Grenzschtzu najechał Pęcowo, szukając powstańców i broni. Kolejny raz, będąc w niemieckim mundurze i posługując się doskonałą niemiecką j. Michalek nie wzbudził podejrzeń dowódców tego oddziału a wręcz przeciwnie, w rozmowie z nimi dowiedział się o zamiarze internowania przez Grenzschtz młodzieży z Pęcowa.

Chcąc tego uniknąć nocą z 10/11 stycznia 1919 r. przeprowadził cały oddział w liczbie 200 osób do Wroniek. Tu nastąpiło uzbrojenie oddziału i jego podział na dwie grupy. Jedna grupa została skierowana na odcinek obrony Noteci od Czarnkowa do Ujścia, a druga w okolice Międzychodu - Wolsztyna i Babimostu. Józef Michalek znalazł się w drugiej grupie, dowodząc luźnymi oddziałami powstańczymi. Formalnie został przyjęty do Wojsk Wielkopolskich 11 stycznia 1919 r. W dniu 6 marca 1919 r. jego oddział został włączony do

7 Pułku Strzelców Wielkopolskich (61 Pułk Piechoty Wielkopolskiej), gdzie został dowódcą 2 plutonu w drugiej kompanii tegoż pułku. Dozorował odcinek Gralewo - Małe Mnichy oraz odcinek Stary Załom nad Wartą. Następnie został przerzucony na odcinek północny frontu. Tu dozorował ze swoim plutonem odcinek Noteci na południowy - wschód od Wyrzyska: Kowalewo - Weronka - Paulina. Kolejno awansował na stopień plutonowego (w maju 1919 r.) i sierżanta liniowego (w grudniu 1919 r.).

W styczniu 1920 r. razem ze swoją kompanią uczestniczył w zajmowaniu Chodzieży oraz patrolowaniu odcinka Śmiłowo - Jeziorki - Brodna - Zelgniewo. Na początku marca 1920 r. został z pułkiem przerzucony na odcinek Brody - Krasne - Złoczów, a następnie brał udział w wyprawie kijowskiej, docierając do samego Kijowa.

Po zakończeniu działań wojennych został zwolniony ze służby wojskowej (11.11.1920 r.) w stopniu sierżanta. Przyjęty do Straży Celnej i skierowany (28.01.1920 r.) do Szkoły Straży Celnej w Wieleniu. Po jej ukończeniu skierowany (08.05.1921 r.), w stopniu przodownika Straży Celnej do Placówki SC Ujście (Komisariat SC Ujście, Inspektorat Graniczny SC Chodzież, Dyrekcja Ceł w Poznaniu). W wyniku oceny kwalifikacyjnej został mianowany z dniem 01.01.1924 r. funkcjonariuszem stałym Straży Celnej. W 1924 r. przeniesiony do Placówki SC Nowa Wieś Ujska (Komisariat SC Ujście). W związku z likwidacją placówki odkomenderowany (01.11.1926 r.) do Placówki SC Krzewina (Komisariat SC Śmiłowo). Skierowany na VIII Kurs dla niższych funkcjonariuszy Straży Celnej w Centralnej Szkole SC w Górze Kalwarii (05.01.19 - 10.04.1927 r.). Po jego ukończeniu trafił do Placówki II linii SG Kaczory (20.06.1928 r.), a następnie do Placówki SG Dorotowo (01.10.1928 r.) na stanowisko kierownika placówki. Podczas służby w Dorotowie przeszedł pomyślnie weryfikację w związku z reorganizacją Straży Celnej w Straż Graniczną i został przemianowany (01.10.1928 r.) na przodownika Straży Granicznej. Dnia 31.01.1929 r. złożył przysięgę urzędniczą. W dniu 1 sierpnia 1930 r. z powodu nabytej choroby i trwałej niezdolności do jakiegokolwiek służby państwowej został przeniesiony w stan spoczynku. Utrzymywał rodzinę z przyznanej renty.

W maju 1940 r. został okrutnie pobity przez hitlerowców, a jego mieszkanie w Morzewie zostało splądrowane. Skutki tego pobicia odczuwał do końca życia. W maju 1942 r. został z rodziną wysiedlony do Grabówka k. Chodzieży. Do Morzewa wrócił w kwietniu 1945 r., a w maju 1954 r. przeprowadził się z rodziną do Piły. Zamieszkał w domu przy ul. Lelewela, gdzie obecnie zamieszkuje jego syn Henryk z żoną.

W okresie międzywojennym należał do Koła Związku Powstańców Wielkopolskich w Kaczorach, aż do 1939 r. pełniąc funkcje wiceprezesa koła.

Po 1945 r. założył w Chodzieży Związek Emerytów Rencistów Pracy i był przez wiele lat jego przewodniczącym.

Zarząd Główny Związku Powstańców Wielkopolskich 1918-1919 zweryfikował jego przynależność do Powstania pod nr 138 z dniami 27 grudnia 1948 r.

W dniu 16 czerwca 1959 r. wstąpił do ZBoWiD w Pile i do tej organizacji należał do końca życia. Uchwałą Rady Państwa z dnia 26 kwietnia 1972 r. za udział w Powstaniu Wielkopolskim został mianowany podporucznikiem Wojska Polskiego.

W dniu 5 września 1920 r. zawarł związek małżeński z Heleną Młynarek (zmarła 5 lutego 1933). Ojciec córki Felicji (8 VIII 1922 - 14 XI 2007) oraz synów: Alojzego (10 VI 1924 - 15 VII 1990), Józefa (21 II 1927 - 30 IX 2003) i Henryka (ur. 30 I 1930). Trójka dzieci zmarła i została pochowana w Pile. Doczekał się sześcioro wnuczek i troje wnuków.

Odznaczenia:

Medalem "Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości" (1929 r.),

Opracował: Wojciech Kicman

na podstawie biogramu napisanego przez Józefa Michałka oraz dokumentów rodzinnych udostępnionych w styczniu 2009 r. przez syna **Henryka** oraz **Miłosz Filipowiak** - na podstawie materiałów przechowywanych w Archiwum Straży Granicznej

{GALERIA:122262-122264-122265-122266-122267-122268}